

YOSHLAR OMMAVIY ONGINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY JIHATLARI.

SamDChTI Gumanitar fanlar va axborot texnologiyalari kafedrası
dotsenti Sh.S.Bozorov.

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlar ommaviy ongini shakllantirishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari globalizatsiya jarayonlari kontekstida tahlil qilinadi. Yoshlar ommaviy ongining asosiy komponentlari — qadriyatlar, normativ me'yorlar va identitet masalalari tahlil qilinib, ularning ta'lim, media, madaniyat va global kommunikatsiya kanallari orqali shakllanishi ko'rsatib beriladi. Globalizatsiya sharoitida ommaviy madaniyatning kuchayishi, axborot makonining kengayishi va raqamli texnologiyalar ta'siri yoshlar ongida yuz berayotgan transformatsiyalar bilan bog'liq holda izohlanadi.

Kalit so'zlar: Yoshlar, ommaviy ong, ijtimoiy falsafa, globalizatsiya, qadriyatlar, identitet, ommaviy madaniyat, media. «ommaviy jamiyat» va «intellektual elita».

Hozirgi davrda globalizatsiya jarayonlari jamiyatning barcha sohalariga, jumladan, madaniyat, ta'lim va ijtimoiy munosabatlarga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Yoshlar, ijtimoiy o'zgarishlarga eng sezgir guruh sifatida, turli ijtimoiy va media kanallar orqali ommaviy ongni shakllantirishning asosiy obyekti bo'lmoqda. Yoshlar ommaviy ongi jamiyat qadriyatlari, normalari va ijtimoiy muomalalarini aks ettiradi hamda global madaniy transformatsiya tendensiyalarini ifodalaydi.

Ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan ommaviy ong nafaqat ijtimoiy hodisa, balki jamiyat ongining tuzilishi, shakllanishi va transformatsiyasini tushunishga imkon beruvchi falsafiy kategoriya sifatida tadqiq qilinadi. Hozirgi sharoitda yoshlar ommaviy ongini shakllantirish alohida ahamiyat kasb etadi, chunki u yangi

avlodning ijtimoiy identiteti, axloqiy yo'nalishlari va madaniy afzalliklariga bevosita ta'sir qiladi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi yoshlar ommaviy ongini ijtimoiy-falsafiy tahlil qilish, uning tuzilishi, shakllanish mexanizmlari va globalizatsiya ta'siridagi transformatsiyalarini aniqlashdan iborat.

Ommaviy ong — bu ma'lum bir ijtimoiy guruhga xos bo'lgan kollektiv tasavvurlar, qadriyatlar, normativ me'yorlar va qarashlar majmui hisoblanadi. Falsafada ommaviy ongni o'rganish tarixi Gustav Lebonning ishlari bilan boshlanadi. Lebon kollektiv fikrlashni alohida psixologik kuch sifatida ko'rib, uning xulq-atvorga ta'sirini ta'kidlagan. U ommaviy ongning hissiy va oson ta'sirlanadigan tabiati borligini, shu sababli unga manipulyatsiya qilish mumkinligini qayd etadi.

Keyinchalik, Ortega-i-Gasset kabi falsafiy va sotsiologlar bu kontseptsyani rivojlantirib, ommaviy ongning intellektual va madaniy komponentlariga e'tibor qaratgan. U «ommaviy jamiyat» va «intellektual elita» o'rtasidagi farqni ta'kidlagan, ta'lim va tanqidiy fikrlashning mas'uliyatini ochib bergan.

Michel Fuko esa institutlar orqali kollektiv ongga ta'sir mexanizmlarini o'rganib, ta'lim, media va siyosiy strukturalar yoshlar ommaviy ongini shakllantirishda muhim vosita ekanligini ko'rsatgan.

Yoshlar auditoriyasining ijtimoiy-falsafiy xususiyatlari shuni ko'rsatadiki, ular yangi g'oyalarga, global madaniyat va raqamli texnologiyalarga eng ochiq bo'lib, ommaviy ongning shakllanishi ayniqsa dinamik va ko'p qirrali jarayon hisoblanadi.

Yoshlar ommaviy ongi bir nechta asosiy komponentlardan iborat: qadriyatlar — realiylarni qabul qilish va baholashda axloqiy va madaniy yo'nalishlar; normalar va qarashlar — guruhda amal qilinadigan xulq-atvor qoidalari va ijtimoiy modellari; identitet — o'zini muayyan ijtimoiy yoki madaniy guruhning a'zosi sifatida qabul qilish.

Ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko'rsatadiki, bu komponentlar o'zaro bog'liq va ijtimoiy institutlar, madaniy an'analar hamda global jarayonlar ta'sirida shakllanadi. Individual ong va kollektiv ong o'rtasidagi o'zaro ta'sir qadriyatlar va ijtimoiy normalarning barqarorligini yoki ularning transformatsiyasini ta'minlaydi.

Ommaviy ongni shakllantiruvchi ijtimoiy omillar: ta'lim va madaniyat institutlari, media va axborot muhit, yoshlar subkulturas, tengdoshlar guruhi va global kommunikatsiya kanallari. Ushbu omillar nafaqat ijtimoiy normalarni saqlaydi, balki globalizatsiya ta'siridagi yangi shakllar va tendensiyalarni yuzaga chiqaradi.

Globalizatsiya — iqtisodiy, madaniy va axborot maydonlarini integratsiya qilish jarayoni bo'lib, jamiyat ongiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Falsafiy nuqtai nazardan globalizatsiya yoshlar ongiga quyidagi yo'llar bilan ta'sir qiladi: media va axborot maydoni — ijtimoiy tarmoqlar, internet-platformalar va ommaviy madaniyat qadriyatlarini va xulq-atvor normativlarini shakllantiradi; madaniy integratsiya — global madaniy tendensiyalar yoshlar afzalliklariga ta'sir qiladi, bu esa an'anaviy va global qadriyatlar o'rtasidagi ziddiyatlarni yuzaga keltiradi; ta'lim va ijtimoiy institutlar — globalizatsiya bilim va tanqidiy fikrlashga kirishni kengaytiradi, shu bilan birga ommaviy madaniyat bosimi kuchayadi.

Global jarayonlar ta'siridagi transformatsiya axloqiy, madaniy va ijtimoiy qadriyatlarning o'zgarishida namoyon bo'ladi. Falsafiy refleksiya an'anaviy va global qadriyatlar o'rtasidagi qarama-qarshiliklarni aniqlash va tanqidiy fikrlaydigan yoshlar ongini shakllantirishga yordam beradi.

Yoshlar ommaviy ongini shakllantirish mexanizmlari quyidagi guruhlariga bo'linadi: institutsional mexanizmlar — ta'lim, oila, davlat, diniy va madaniy institutlar. Ular asosiy qadriyatlar, normativ me'yorlar va xulq-atvor modellari shakllanishini ta'minlaydi. Ijtimoiy va madaniy mexanizmlar — yoshlar subkulturas, tengdoshlar guruhi, madaniy kodlar va an'analar. Ushbu mexanizmlar ijtimoiy moslashuv va integratsiyani ta'minlaydi. Mafkuraviy va

kommunikativ mexanizmlar — media, reklama, siyosiy va madaniy ideologiya. Ular yoshlar dunyoqarashi va identitetini shakllantiradi.

Ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko'rsatadiki, bu mexanizmlar o'zaro bog'liq bo'lib, yoshlar qadriyatlari, normativ me'yorlari va axloqiy yo'nalishlariga ta'sir qiladi hamda global jarayonlarni tanqidiy anglash qobiliyatini rivojlantiradi.

Globalizatsiya davrida yoshlar ommaviy ongini shakllantirish bir qator muammolar bilan bog'liq: madaniy gomegenizatsiya va mahalliy qadriyatlarning yo'qolishi xavfi; an'anaviy va global dunyoqarash o'rtasidagi ziddiyatlar; media orqali ommaviy ongni manipulyatsiya qilish bilan bog'liq etik va ijtimoiy chaqiriqlar.

Shu bilan birga, globalizatsiya yangi imkoniyatlarni ochadi: bilimga kirish, madaniy tajribani kengaytirish va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish. Falsafiy tahlil yoshlar ommaviy ongini shakllantirish bo'yicha tavsiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi: tanqidiy fikrlaydigan va qadriyatga yo'naltirilgan yoshlar tayyorlash; madaniy tashabbuslar va yoshlar subkulturasini qo'llab-quvvatlash; tadqiqot natijalarini ta'lim va davlat siyosatini ishlab chiqishda qo'llash.

Ijtimoiy-falsafiy tahlil yoshlar ommaviy ongining tuzilishi, shakllanish mexanizmlari va globalizatsiya ta'siridagi tendensiyalarini aniqlash imkonini beradi. Yoshlar ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarga eng sezgir guruh bo'lib, ularning ommaviy ongini o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan katta ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari yoshlarni tanqidiy fikrlaydigan va qadriyatga yo'naltirilgan avlod sifatida tarbiyalash, global jarayonlarga moslashishda milliy va madaniy identitetni saqlash imkoniyatlarini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Lebon, G. Psychologie des Foules. Paris: Alcan, 1895.
2. Ortega y Gasset, J. La rebelión de las masas. Madrid: Revista de Occidente, 1930.

3. Foucault, M. Surveiller et punir: Naissance de la prison. Paris: Gallimard, 1975.
4. Habermas, J. The Structural Transformation of the Public Sphere. Cambridge: MIT Press, 1989.
5. Castells, M. The Rise of the Network Society. Oxford: Blackwell, 1996.
6. Adorno, T., Horkheimer, M. Dialectic of Enlightenment. New York: Herder and Herder, 1944.
7. Miralieva, D.T., Yuldasheva, S. The Negative Impact of “Mass Culture” on the Consciousness of the Youth of Uzbekistan. Zien Journal of Social Sciences and Humanities, 2025. zienjournals.com
8. Abdulazizov, A.H. The Growth of Youth Culture: Mechanisms of Strategic Reading in Uzbekistan. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 38, 2025. periodica.org

